

Feminizm Bağlamında Lilith Efsanesi ve 9 Kere Leyla Filmi

The Lillith Legend in the Context of Feminism and the Film 9 Kere Leyla

Pınar BASMACI¹

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 09.07.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 13.11.2021

Doi: 10.48146/odusobiad.969266

Atıf / Citation: Basmacı, P., (2021). "Feminizm Bağlamında Lilith Efsanesi ve 9 Kere Leyla Filmi", *ODÜSOBİAD*, 11(3), 965-980 Doi: 10.48146/odusobiad.969266

Öz

Toplumsal cinsiyet kalıpları, kadın ve erkeği birbirinden tamamen ayırıştırmakta ve öteki olarak kadını ilan etmektedir. Sonrasında ise kadınlığa ve erkekliğe dair stereotipler ortaya koymaktadır. Feminizm söz konusu algıyla savaşmaktadır. Çünkü ataerkil ideoloji tarafından ortaya konan bu algıda erkek, kadından üstün görülmekte, güçsüzleştirilerek, erkeğe muhtaç olduğu inancı sunulmaktadır. Bu yüzden de erkeğe itaat etmesi beklenen kadın, boyun eğmeyi reddettiğinde ise ataerkil ideoloji tarafından dışlanmaktadır. Bu doğrultuda, söz konusu ideoloji kadını, iyi ve kötü kadın olarak ayırırken, erkeği ise nitelendirme gereği duymamaktadır. Söz konusu eşitsizlik durumuna karşı çıkılması ve bununla mücadele edilmesi, feminist düşüncüyü ortaya koymaktadır. Feminizm için ilk kadın Lilith bir klasik olarak kabul edilmektedir. Çünkü Lilith, bağımsızlığını her şeyin önüne koymuş ve bir erkeğin hâkimiyeti altına girmeyi reddetmiştir. Buradan hareketle, feminizm ve Lilith efsanesi bağlamında 9 Kere Leyla filminin analiz edileceği çalışmada, filmin feminist bakış açısıyla, kadın ve erkek eşitsizliğine yönelik eleştiri taşıyıp taşımadığını ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Söz konusu eleştirilerin ne olduğunu ve nasıl sunulduğunu tespit etmekse çalışmanın problemini oluşturmaktadır. 9 Kere Leyla filminin örneklem olarak seçildiği çalışmada, feminist film çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada, feminizmin esasında ilk kadından bu yana var olduğu ve esas sorunun kadının, erkeğin hâkimiyeti altına girmesi ya da girmemesi değil, erkeğin zihniyeti olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Feminizm, Ataerkil İdeoloji, Eşitlik, Lilith.

Abstract

Gender stereotypes completely separate men and women from each other and announce women as the other. Afterward, it reveals stereotypes of femininity and masculinity. Feminism fights this perception. Because, in this perception put forward by the patriarchal ideology, the man is seen as superior to the woman, and the belief that he needs men is presented by being weakened. Therefore, when the woman, who is expected to obey the man, refuses to submit, she is excluded by the patriarchal ideology. Accordingly, while the ideology in question separates women as good and bad women, it does not feel the need to characterize men. Challenging this situation of inequality reveals feminist thinking. Lilith, the first woman for feminism, is considered a classic. Because Lilith put her independence above all else and refused to be dominated by a man. From this point of view, in the study, in which the film 9 Kere Leyla will be analyzed in the context of feminism and the Lilith legend, the aim of the study is to reveal whether the film carries criticism of gender inequality from a feminist perspective. Determining what these criticisms are and how they are presented constitutes the problem of the study. In the study, in which the movie 9 Kere Leyla was chosen as a sample, the method of feminist film analysis was used. In the study, it was concluded that feminism has existed since the first woman and the main problem is not whether the woman is under the domination of the man or not, but the mentality of the man.

Keywords: Gender, Feminism, Patriarchal Ideology, Equality, Lilith.

Giriş

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, her toplumun yapısına göre farklılık göstermekle birlikte, kadınlığa ve erkekliğe dair kodları bireylere empoze etmektedir. Doğduğu andan itibaren bu kodlara maruz kalan bireyler, kadınlık ve erkeklik kalıplarını benimseyerek, kendisine verilenler içerisinde kalmaktadırlar. Aksi bir durumda da "Bu nasıl erkek, kadın gibi..." ya da "Bu nasıl kadın, erkek gibi..." söylemlere maruz kalmaktadırlar.

¹ Arş. Gör. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, e-posta: pinarkovaci@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2552-7955

Erkeği kadından üstün gören söz konusu toplumsal cinsiyet algıları, kadının gücünü fark etmesiyle birlikte değişmeye başlamıştır. Kadın artık boyun eğmeyi ve erkeğin hâkimiyeti altına girmeyi istememekte, bunun için de mücadele vermektedir. Feminist mücadele bu noktada devreye girmekte ve kadın ile erkeğin eşit durumda olduğunu savunmaktadır. Eşitlik mücadelesi ile birlikte, söz konusu erkeklik ve kadınlık kalıplarının nasıl oluşturulduğu ve bu kalıpların nasıl kabullendirildiğini de sorgulanmaktadır. Ayrıca namus, beden, cinsellik ve ahlak gibi kavramların kadınlar üzerinden tanımlanmasına karşı çıkmaktadır.

Söz konusu algılara karşı çıkmak esasında ilk kadın Lilith'e kadar dayanmaktadır. Başka bir deyişle, kadınlar, erkeklere boyun eğmeyi en başından beri reddetmekte ve bununla mücadele etmektedirler. İlk kadın Lilith de Âdem'e eşit olduklarını ve ona boyun eğmeyeceğini söylemiş, Âdem'in üstün olduğu ısrarlarına dayanamayarak da onu terk etmiştir.

9 Kere Leyla filmi de Lilith efsanesi üzerinden kadın ve erkek eşitliği sorunsalına değinmektedir. Bu bağlamda feminizm, toplumsal cinsiyet ve Lilith efsanesi perspektifiyle *9 Kere Leyla* filminin inceleneyeceği çalışmada, öncelikle toplumsal cinsiyet ve feminizm kavramları anlatılacaktır. Daha sonra feminizm perspektifinden Lilith efsanesinden bahsedilecektir. *9 Kere Leyla* filminin de söz konusu bakış açılarıyla çözümlenmesinin ardından, sonuç bölümde elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm

Feminizmi detaylandırmadan önce, feminist düşüncenin en büyük eleştirel noktalarından olan toplumsal cinsiyet algısına değinmek gerekmektedir. Ancak öncesinde toplumsal cinsiyetle yakından ilişkili olan ataerkillikten kısaca bahsetmek çalışma açısından yararlı olacaktır.

Uygarlık, temel olarak doğanın ve kadınların tahakküm altına alınmasının tarihidir ve bu bağlamda ataerkillik de kadınlara ve doğaya hükmetmek anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, işbölümü evcilleşme ile uygarlaşmayı getirmekte ve günümüz küreselleşmiş tahakküm sistemini sürdürmektedir. Yapay bir şekilde kabul ettirilen işbölümü, toplumsal cinsiyeti ortaya çıkaran ve onu oluşturan biçimdir de. Bu işbölümü 35.000 yıl öncesine dayanmakta, söz konusu yapı içerisinde avcılık erkeğe, toplayıcılık ise kadına atfedilmektedir. Avcılık rolü, erkeklikle ilişkisinde gelişmekte, avcılığın gereksinimleri, istenilen özellikler olarak erkek cinsine dayandırılmaktadır (Zerzan, 2010, s. 49-52).

Daha öz bir deyişle de ataerkillik kavramı, kadınların, erkekler ve onların denetimi altındaki toplumsal ve siyasal kurumların uygulanması sonucu uğradıkları ayrımcılık ve dışlanmayı, kadınların emeklerine aile ve evlilik kurumu dolayısıyla el konmasını ifade etmektedir (Sancar, 2013, s. 23).

Connell (2016, s. 95; 239) ataerkil düzenin, mevcut toplumsal cinsiyet düzeniyle bağdaştığını ifade etmektedir. Bu bağlamda da evli bir kadının çıkarlarının, temelde kocasının ve çocuklarının çıkarları olduğu yönündeki bakış açısına dikkat çekmektedir. Buna ek olarak ataerkillik tasviri, kadına yönelik erkek şiddeti üzerine yoğunlaşmaktadır diyen Connell, bu noktada pornografi ve tecavüze parantez açmaktadır. Pornografinin, erkek cinselliğindeki şiddetin dışı vurumu ve kadınlar üzerinde bir tahakküm kurma aracı iken, tecavüzün ise cinsel arzudan çok ataerkil şiddetin edimi olduğunu belirtmektedir.

Öte yandan toplumsal iktidar ilişkilerini anlama çabasının, yalnızca kadınların erkekler tarafından ezilmesine ve ikincilleştirilmesine yol açan ataerkillik kavramı ile değil, erkeklerin bu iktidar ilişkilerini nasıl sürdürüp, yeniden üretebildiğine ilişkin soruların sorulmaya başlanmasıyla ve toplumsal cinsiyet kavramının kuramsal alanda yol gösterici hale gelmesiyle daha da güçlendiğini belirtmek gerekmektedir (Sancar, 2013, s. 31). Daha öz bir deyişle ataerkillik ve toplumsal cinsiyetin esasında iç içe kavramlar olduğu söylenebilir ki Connell (2016, s. 94) de bu perspektifle, ataerkillik tartışmalarının yaygın bir şekilde toplumsal cinsiyet teorisi üzerine temellendiğini ifade etmektedir.

Bu noktadan hareketle, ataerkillik ve feminizmle olan bağından ötürü toplumsal cinsiyet kavramından bahsetmek gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet, dayandığı cinsiyet kategorisi nedeniyle insanları üreme işlevi üzerinden kadın ve erkek olarak iki kategoriye ayırmaktadır (Köse, 2013, s. 48). Daha doğru bir deyişle, toplumsal cinsiyet bireyleri, erkek ve erkek olmayan olarak ayırmaktadır. Çünkü kadın, erkeğin "ötekisi" olarak ilan edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet topluma bir takım stereotipler sunmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet algısına göre, kadınların daha duygusal, erkeklerin daha güçlü ve akıllı olduğu, bazı işlerin kadınlara, bazı işlerinse erkeklere göre olduğu düşünülmektedir. Böylesi bakış açısıyla bazı saatlerde dışarıya çıkmak kadınlar için uygun görülmemektedir. Söz konusu ayırım ve kadının yerinin evi olduğu düşüncesi, doğumdan itibaren bireylere aşılacaktır. İlk olarak, biyolojik özelliklere göre, bireylerin kız ya da erkek mi olduğu tanımlanmaktadır. İkisinden birini seçmek zorunda bırakılan bireyler, cinsiyete göre verilen isimlerden başlayarak, kızları pembe ve erkekleri mavi giydirecek, toplumsal cinsiyetin ilk adımlarını atmaktadırlar. Ardından cinsiyete göre alınan oyuncaklarla da bu durum devam ettirilmektedir. Kız çocukları “Hanım hanımıcık ol” diye, erkek çocukları ise “Erkekler ağlamaz” diye büyütülmektedir. Eğitim aracılığıyla bu rollerin pekiştirilmesinden sonra, meslekler de bu doğrultuda seçilmektedir. Nihayetinde kadınların evin içindeki, erkeklerin ise evin dışındaki sorumlulukları daha fazla alması beklenmektedir (Saygılıgil, 2016, s. 7).

Kadınları özel alan, erkekleri kamusal alanla özdeşleştiren bu anlayış, özünde kadınları eve hapsedmektedir. Doğduğu andan itibaren farklı kalıp yargılarla büyütülerek, ataerkil ideolojinin standartlarına uydurılmaya çalışılan bireyler, bu yargıları özümseyerek kendinden sonrakilere aktarmaktadır. Bu durum da ataerkil zincirin kırılmasını zorlaştırmaktadır. Buradan hareketle, ataerkil ideolojiyi yıkarak, kadınlığa ve erkeklığe yüklenen anlamlardan kurtulmanın bebeklikten, hatta daha doğmadan, erkek olsun beklentilerinden sıyrılarak başlanması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

Saygılıgil gibi Oktan ve Küçükalkan (2013, s. 221) da egemen değerleri erkeksi ölçülere dayanan ataerkil toplum düzeninde, kadınlığı tanımlayan anlamsal süreçlerin de hâkim değer ve anlam örüntüleri tarafından yapılandırıldığını belirtmektedirler. Bununla birlikte, eril kodlara uygun olarak tasarlanan makbul kadınlık biçimine uymama ya da kendisine biçilen rolleri oynamayı reddetme gibi birçok yönelimin, ağır bedelleri gündeme getirdiğini ve böylesi bir başkaldırının da ataerkil evren için ciddi bir tehdit olarak algılandığını eklemektedirler. Söz konusu yapı içerisinde kadın, bir yandan anne ve sadık eş olma gibi rolleriyle kutsallaştırılırken bir yandan da birçok din ve ideolojilerde de kötülükle, fitneyle ve şeytani niteliklerle ilişkilendirilmektedir. Oktan ve Küçükalkan esas olarak kadının anne veya iyi bir eş ya da kötü kadın olarak kategorize edildiğini söylemektedirler. Ancak erkekler için böyle bir kategorizasyonun yapılması söz konusu olmamaktadır.

MacKinnon ise toplumsal cinsiyet konusuna farklı bir bakış açısı getirmektedir. Bu bağlamda MacKinnon, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin, toplumsal cinsiyeti üretip, pekiştirdiğini ifade etmektedir. Ayrıca, etkili bir toplumsal cinsiyet kavramı ortaya koymanın esasında, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete neden olur demekle özdeş olduğunu belirtmektedir (Butler, 2014, s. 17). Daha öz bir deyişle, MacKinnon, toplumsal cinsiyet kavramını ortaya koyup, cinsiyeti bunun üzerinden tartışmanın, zaten toplumsal cinsiyeti yarattığını ifade etmektedir. MacKinnon’un söylemi doğrultusunda, toplumsal cinsiyet kavramının bu denli tartışılmasının, ataerkil kodları yıkmadığı, aksine pekiştirdiği söylenebilmektedir.

Öte yandan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tartışmalarının yanı sıra ataerkil ideolojinin kadın ve erkeği ayıran ve bununla yetinmeyerek kadını da kategorize eden yapısını bozmak için mücadelelerin olduğundan bahsetmek gerekmektedir. Özbek’e (2010, s. 5) göre ise kadınların erkeklerle konumlarını eşitleyebilmek için mücadele başlatmaları ve bu mücadele için de yıllarca beklemeleri gerekmiştir. Söz konusu mücadelenin anlamlı kazanımlar getirmesi, ancak kadının evin dışına çıkması ve emeğini iş piyasasına sürmesiyle mümkün olmuştur. Daha başka bir deyişle, özel alandan kamusal alana çıkan kadın gücünü fark etmiş ve erkeklerle eşit olduklarını kabullendirmek için mücadele başlatmıştır.

Söz konusu toplumsal cinsiyet mücadelesi cinselliği, üremeyi, arzuyu, zevkleri ve mizacı etkileyerek gündelik yaşamı istila etmektedir. Toplumsal cinsiyet hiyerarşisi ile toplumsal cinsiyet mücadelesi, toplumsal yaşamın her anında kendisini göstermektedir. Dolayısıyla ikisi de feminist bakış açısıyla kurumsallaştırılmaktadır. Bu yüzden de çoğu feminist çalışma, toplumsal cinsiyete ait kültürel anlamların nasıl üretilip, dolaşıma sokulduğunu çözümlemektedir (Fraser, 2017, s. 172-173). Kısaca feminist çalışma, toplumların cinsiyetlere ne anlamlar yüklediğini, bu anlamların nasıl üretilip, nasıl içselleştirildiğini çözümlemekte ve bu doğrultuda bir mücadele vermektedir.

Bu noktadan hareketle Butler (2014, s. 18), feminist görüşe göre toplumsal cinsiyetin yıkılması, arındırılması veya üst düzeyde karmaşılaştırılması gerektiğini söylemektedir. Çünkü eşitsizliğin

kaynağı toplumsal cinsiyet algısından ileri gelmektedir. Eşitsizliği yok etmek için öncelikle söz konusu algıdan başlamak gerekmektedir.

Butler (2014, s. 43) yine bu bağlamda ataerkil ideoloji içerisinde, kadınların yanlış temsil edilmesinden veyahut hiç temsil edilmemesinden dolayı, feminist kuramın, kadınları tümüyle ya da yeterince temsil eden bir dil geliştirmeyi ve kadının siyasi görünürlüğünü teşvik etmeyi gerekli gördüğünü de eklemektedir. Söz konusu ideoloji içerisindeki sorunlu temsillerin, feminist kuram tarafından değiştirilmeye çalışılsa da esas problemin yine toplumsal cinsiyet algılarına dayandığını belirtmek gerekmektedir.

Butler gibi cinsiyet farklılığının ve kültürel temsiller içerisinde kadınlığın çeşitlenmesinin ve farklılaşmasının sürekli olarak gözden kaybolmasını ele alan Cornell (2017, s. 92), feminizmin bu bağlamda koruyucu nitelikte bir hareket içerdiğini söylemektedir. Cornell, söz konusu bu koruyucu niteliğin, feminizm için çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte, kadınların bir yanda iyi kızlar, sevecen anneler, hayran olan ve tehdit etmeyen kız kardeşler; diğer yandaysa entrikacı metresler, boğucu anneler, erkeklerden nefret eden lezbiyenler ve psikotik dışlanmışlar olarak iki türe bölündüğünü ifade etmektedir. Söz konusu kısıtlayıcı kadın figürlerinin ötesinde ise kadını cinsiyet farklılığı içerisinde yeniden simgeleme mücadelesinin, farklılığa saygı duyan ve ayrıcalıklarla mücadele eden dayanışmada, feminist çaba için büyük bir öneme sahip olduğunu söylemektedir. Daha öz bir deyişle, feminizm kadınları, ataerkil ideolojiye uyum sağlayan ve sağlamayan kadınlar olarak kategorize eden algıyla savaşımaktadır.

Söz konusu savaş esasında uzun zamandan beri devam etmektedir. Bu bağlamda, feminizmin toplumsal cinsiyet algıları ve kadın erkek eşitliğine dair verdiği mücadelenin tarihinden de kısaca bahsetmek gerekmektedir. Saygılıgil (2016, s. 13-15), 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve feminizmin birinci dalgası olarak adlandırılan sürecin odak noktasının kadınların oy hakkı mücadelesi olduğunu söylemektedir. Simone de Beauvoir'ın, 1949 yılında yayımladığı *İkinci Cinsiyet* isimli kitabı ise feminist teorinin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Kadınlara kapı aralayan kitapta, kadınların ezilme nedenlerini sorgulanmakta ve kadınları "öteki" olarak gören erkek zihniyetinin kökenleri incelenmektedir. Beauvoir, cinsiyetler arasındaki eşitsizliği vurgulamakta ve bunun "doğal" olmadığını ortaya koymaktadır. 1970'li yılların ikinci dalga feminizmi ise biyolojinin kader olduğu algısına karşı çıkmaktadır. Söz konusu yıllarda, erkeklere kadınlarla ilgili konuşma hakkı tanınmamakta ve erkeklerin olmadığı, bağımsız kadın grupları anlayışı öne çıkmaktadır. 1990'lardan sonraki üçüncü dalgasında ise feminizmde eleştirel erkeklik çalışmaları ile queer teori önem kazanmaktadır.

Feminizmi akademik ortama taşıyan ve kadının ne olduğunu bir kadının gözünden sorgulayan, bu anlamda da ilk olması bakımından önemli olan Simone de Beauvoir'ın "*Kadın doğulmaz, kadın olunur*" sözü hala değerini korumaktadır. Beauvoir kadın olmanın, ataerkil kodların kadınlara yüklenen anlamlardan ibaret olduğunu, toplumsal cinsiyetin kadınlığa dair dayatmalarının kadının ne olduğunu ortaya koyduğunu söylemektedir. Bu bağlamda da esasında kadınlığa dair tüm stereotipleri reddetmektedir. Beauvoir ayrıca, kadının erkeğin ötekisi olarak ilan edildiğini ve bu yüzden de kadınlığın doğduktan sonra, erkek olmayan olarak kadına verildiğini anlatmaktadır.

Feminizmde önemli bir yeri olan beden konusuna parantez açıldığında ise "Bedensel ben, toplumsal cinsiyete dayanan bir ben olur" diyen Judith Butler (2015, s. 134; 197), Freud'un, toplumsal cinsiyetin, heteroseksüel konumlanışa göre elde edilip, istikrar kazandığı ve heteroseksüelliğe yönelik tehditlerin, toplumsal cinsiyetin kendisine de yöneldiği söylemlerine değinmektedir. Butler'ın ifade ettiği, bedene dair normların esasında toplumsal cinsiyet bağlamında oluştuğu ve toplumsal cinsiyetin heteroseksüellikle paralel olduğudur. Bu bağlamda da birine yöneltilen tehdidin, diğerini de etkilediğidir. Butler'ın söz konusu perspektifle cinsiyet kalıplarını da reddettiği, çünkü bu kalıpların heteroseksüellik içerisinde olduğunu düşündüğünü belirtmek gerekmektedir. Burada devreye queer kuram girmektedir ki üçüncü dalga feminizminin odak noktasından bir diğeridir. Butler zaten queerin olmadığı bir feminizmin düşünülmemeyeceğini söyleyerek de bunu pekiştirmektedir.

Saygılıgil (2016, s. 11) ise bedenle ilgili, bedenın ataerkil ideoloji tarafından kadınlar üzerindeki baskı ve denetimin gerçekleştiği en somut yer olduğunu ifade etmektedir. Beden din, yasalar ve ahlak kurumları tarafından tahakküm altına alınmakta, kadının cinselliği ve doğurganlığı denetlenmektedir diye de devam etmektedir. Çünkü erkeğin bedeninin denetimi, ataerkil ideoloji

tarafından hiçbir zaman düşünülmemekte, beden, ahlak ve namus gibi kavramlar, yalnızca kadın ve kadının bedeni üzerinden tartışılmaktadır. Feminizm de bu anlayışı değiştirmek için uğraşmaktadır.

Bu perspektifle, feminizmin esasında başka türlü görebilmeyi sağlamak amacıyla yaşam biçimlerini tekrardan gözden geçirmeye yapılan bir çağrı olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca etik bir talebi de barındırmaktadır ve buna ahlak duyarlılığını genişletmek de dâhildir (Cornell, 2017, s. 96). Daha açık bir deyişle, feminizm kadına ve kadın üzerinden tanımlanan ahlak anlayışına olan bakışı değiştirmek için çabalamaktadır. Feminizmin kuramsal açıdan ele alınmasının ardından kısaca feminizm çeşitlerine değinmek çalışmaya sağlayacağı yarar bakımından önemlidir. Bu perspektifle, liberal, radikal, sosyalist/Marksist ve psikanalitik feminizmden bahsedilecektir.

Liberal feminist görüş Mary Wollstonecraft'ın önderliğinde başlamıştır. Wollstonecraft'ın ele aldığı metinde, kadınların eğitim hakkının altı çizilmekte ve kadın ile erkek arasındaki eşitsizliğin temeli olarak eğitimdeki eşitsizliğe işaret edilmektedir (Parsa & Akçora, 2017, s. 23). Liberalizmin temel ilkelerini benimseyen liberal feminizm, liberalizmin bireye önem veren yapısı gibi kadının da erkek gibi "insan" olmasından yola çıkmaktadır. Bu bağlamda da insana verilen önemle birlikte bireysel haklar geliştiğinde, kadınların durumlarının da düzeleceğine inanmaktadır. Liberallerle aynı şekilde liberal feministler de bireyi ön plana çıkarmakta ve bireyin bağımsızlığını savunmaktadırlar. Bu feminizmin anahtar kavramlarını da eşitlik, bireysellik, özgürlük ve rasyonalite oluşturmaktadır (Altınbaş, 2006, s. 23-24). Ayrıca liberal feminizm, kadınların filmlerdeki kalıplaşmış temsillerini ve kadının cinsellik ile bütünleştirilmesini ele alarak, kadının sunumunu değiştirmek için çabalamaktadır (Akbulut, t.y., s. 322).

Feminist görüşte, baskıların ortadan kalkması cinsel bir devrimle mümkün olacağı, söz konusu devrimin, kadınlara özgürlüklerini vererek, erkek baskısından kurtaracağı düşüncesi hâkimdir. Bu nedenle bilhassa radikal feministler aileyi, kadının özgürlüğünü engelleyen en büyük neden olarak görmektedirler (Atan, 2015, s. 19). Bir başka deyişle, kadınların toplumdaki ikincil konumlarının nedenini ataerkil ideolojiye bağlayan radikal feminizm, aile kurumunu da söz konusu ideolojinin devamı olarak görmektedir. Liberal feminizmden de bazı yönleriyle ayrılmaktadır. Liberal feminizmde kadınlar, haklarını farklı kampanyalar düzenleyerek ararken, radikal feminizm ise ataerkil ideolojiyle mücadele ederek aramaktadır. Radikal feminizm, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği politik açıdan ele almakta ve geleneksel varsayımları sorgulamaktadır. Kişisel olanın politik olduğu yönündeki sloganlarıyla, insan ilişkilerinin politik olduğunu savunmaktadırlar. Radikal feminizmin söz konusu bakış açısı, cinselliğin de politikayla ilişkilendirilmesine aracılık etmiş ve kadınların, politik bilincini dönüştürmüştür (Parsa & Akçora, 2017, s. 24). Bununla birlikte radikal feminizm, kadınların bastırılması ve ezilmesinin temelini, anaerkil ideoloji olduğunu savunmakta ve erkek egemenliğinde bulunan sinema endüstrisinin, ataerkil ideolojinin devamı noktasında hizmet ettiğini söyleyerek, kendi üretim alanlarını yaratmayı amaçlamaktadır (Akbulut, t.y., s. 322).

Feminist teorinin gelişimine katkı sunan sosyalist/Marksist yaklaşımlar önem arz etmektedir. Bu bakış açısı, Marks ve Engels'in fikirleri ile kapitalizmin neden olduğu cinsiyetçi iş bölümü algısından kaynaklanmaktadır. Sosyalist/Marksist feminizm, kadına dair baskı ve değersizleştirilmenin temelini kapitalist topluma bağlamakta ve toplumsal cinsiyetle ilgili sorunları ekonomik koşullarla ilişkilendirmektedir. Daha açık bir deyişle, sosyalist/Marksist feministler, kapitalist ekonomik ilişki içerisindeki kadınların haliyle ilgilenmektedir. Sosyalist/Marksist feministlere göre, kapitalizmin, erkek egemenliğini destekleyen durumu sorgulanmalıdır. Ayrıca sosyalist/Marksist feministler, kapitalizmi, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin kaynağı olarak görmektedirler (Ersoy Çak, 2010, s. 103; Akbulut, t.y., s. 322).

Feminizm içindeki önemli bir başka teori Freud ve Lacan temelli psikanalitik feminizmdir. Freud'un, kadın ve erkeğe ilişkin rolleri belirleme noktasında ortaya koyduğu deneysel çalışmalar, feminist teorinin temel niteliklerinden birini meydana getirmektedir (Parsa & Akçora, 2017, s. 25). Esasında feminist bakış açısı ilk önce Freud ile kuramını, ataerkil ideolojinin savunucusu olduğunu düşünülerek, eleştirilmiştir. Fakat daha sonra, Freud ve kuramında Lacancı okuma kullanılmış ve Freud'un kuramı, ataerkil ideolojinin anlaşılıp, çözümlenmesinde en etkili eleştirel unsur olarak görülmüştür. Buna ek olarak, feminizmin eylemci ve politik duruşundan ayrı olarak, cinsel farklılıklara ve feminist söylem yaratılması konularına odaklanarak, bu alanlarda üretime geçmesi, feminizm ile psikanalizi barıştıran etmenlerden olmuştur. Söz konusu alanlardaki, fikirsiz miras ile toplumsal kuralların, bireylerin bilinçdışı alanında nasıl oluşturulduklarını ortaya çıkarma noktasında en ideal araç psikanaliz olmuştur (Akbulut, t.y., s. 315-316). Kısaca psikanalitik feminizm,

psikanalizin ataerkil yapısıyla, kadını ihmal eden yapısını eleştirmektedir. Feminizmin söz konusu eleştirileri sonucunda, psikanaliz kuramı, kadın merkezli geliştirilmiş ve feminist bir psikanaliz meydana getirilmiştir (Yılmazbilek, 2018, s. 99).

Tüm bunlardan hareketle şunları söylemek mümkündür ki doğduğu ilk andan itibaren ve hatta daha doğmadan kendisine empoze edilmeye başlanan toplumsal cinsiyet kalıplarıyla yetişen bireylerin, kadın olmaya ve erkek olmaya dair bakış açıları oluşmaktadır. Böylesi bir bakış açısında kadın güçsüz, muhtaç ve ev içi bir alandayken, erkek ise güçlü, korucuyu ve ev dışı alandadır. Ataerkil ideolojinin ortaya koyduğu söz konusu yargılar bağlamında ahlak, namus, cinsellik ve beden denetimi de yalnızca kadınlar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu doğrultuda da kadınlar iyi ve kötü olarak ayrılmaktadır. 1970'li yıllarda ortaya çıkan feminist düşüncenin amacı da tüm kalıp yargılardan kurtularak, kadının ve erkeğin eşit olduğunu göstermektir. Doğal gibi algılanan söz konusu algıların esasında doğal olmadığı yönünde mücadele veren feminizm, öz olarak ataerkil düşünceyle savaşmaktadır. Yüzyıllardır var olan ataerkil düşünce ise her daim kadını suçlamakta ve dışlamaktadır. Birçok yaratılış efsanesinde de kadın kötü, baştan çıkarıcı ve günaha sürükleyici olarak temsil edilmektedir. Bu efsanelerden biri olan Lilith efsanesinde kadının nasıl sunulduğunu feminizm bağlamında ele almak, uygulama kısmında incelenecek olan *9 Kere Leyla* filmi anlamlandırabilmek adına önem arz etmektedir.

Lilith Efsanesi ve Feminizm

Lilith efsanesi, ataerkil toplum ve dinin kapsadığı her şeyi içermektedir. Lilith, bir erkek tarafından yönetilmeyi reddetmiş bir kadındır, çünkü bu, O'nun hakkıdır (Moore, 2006, s. 2). Lilith, insanlık tarihinin kolektif bilinçaltının olumsuz anlam yüklediği anne temsilidir (Oylubaş, 2013, s. 435). Daha açık bir deyişle, Âdem'in tahakkümü altına girmeyi reddeden Lilith, hakkı olanı istediği için olumsuzluklarla çevrelenmektedir.

Lilith efsanesinden bahsetmek gerekirse öncelikle İncil'de geçen, "*Tanrı insanı kendi suretinde yarattı, onu Tanrı'nın suretinde yarattı. Onları erkek ve dişi olarak yarattı*" (Yaratılış, 26) sözüne bakmak gerekmektedir. Yahudi ve Hristiyan inancında var olan Lilith hikâyesinde, kadın ile erkeğin aynı anda yaratıldığı yazmaktadır. Bundan dolayı da Lilith, kendisi üzerinde üstünlük kurmaya çalışan Âdem'in baskısını kabul etmemektedir.

Biraz daha detaylandırmak gerekirse, Âdem, Lilith'e ondan üstün olduğunu söylemiştir, fakat Lilith buna itiraz etmiş ve aynı anda aynı topraktan yaratıldıklarını, bu yüzden ikisinin de eşit olduklarını ifade etmiştir. Ancak Âdem üstünlüğü konusunda ısrar etmiştir. Bunun üzerine Lilith çok sinirlenmiş ve cennetten ayrılmanın tek yolu olan Tanrı'nın yasaklı isimlerinden birini söylemiştir. Daha sonra Âdem pişman olmuş ve Tanrı'ya Lilith'i ona geri göndermesi için yalvarmıştır. Bunun üzerine Tanrı, Lilith'e üç melek göndermiştir. Melekler Lilith'i İblislerin mekânında bulmuşlardır ve ona geri dönmelerini söylemişlerdir. Ancak Lilith geri dönmeyi reddetmiştir (Fernandes, s. 734-735; Diamantopoulou, 2015, s. 5). Öz ile Lilith eşitlik uğruna Âdem'le birlikte cenneti de terk etmiştir.

Melekler geri dönmeyi reddeden Lilith'e ceza olarak her gün yüz çocuğunun öldürüleceğini söylemişlerdir. Ancak Lilith yine de hâkimiyet altına alınmayı reddederek, boyun eğmektense, her gün yüz çocuğunun öldürülmesi cezasına razı olmuştur ve bu da onu feminizmin klasiği haline getirmiştir (Smith, 2008, s. 21).

Fakat Lilith daha sonra intikam almaya karar vermiştir ve bu yüzden de Lilith figürü, Yahudiler ve Hristiyanlar tarafından kötülüğün temsili ve Havva'yı günaha sürükleyen yılan olarak temsil edilmektedir. Lilith ayrıca, tüm dişi şeytanların kaburga kemiği, çocukları öldüren, insan eti ve kanı tüketen, harap bitkiler, kirli dereler ile nehirler getiren, kâbuslar gönderen, düşüklere ve ölü doğumlara neden olan ve ayaklanmalarla hastalıklar getiren bir figür olarak sunulmaktadır (Fernandes, s. 733). Tüm bu temsillerin nedeni ise Lilith'in, Âdem'in baskısı altına girmeyi kabul etmemesidir.

Efsaneye geri döndüğünde ise Lilith'in geri dönmeyi reddetmesinin ardından, Tanrı Âdem için başka bir kadın yaratmıştır. Ancak bu defa anlaşmazlıkların olmasını engellemek için ikinci kadın olan Havva'yı, Âdem'in kaburga kemiğinden yaratmıştır (Fernandes, s. 735). Başka bir deyişle de Lilith, Havva'nın aksine Âdem'le aynı anda ve aynı topraktan yaratılmıştır, onunla eşittir ve bunu savunmaktadır. Fakat Âdem, Lilith'e üstünlüğü konusunda ısrarcı davranınca, Lilith gitmiş ve cezasını çekmek pahasına geri dönmemiştir. Bunun üzerine de Tanrı Havva'yı yaratmıştır.

Lilith efsanesi bağlamında, MacDonald'ın (1895, s. 252-255) *Lilith* isimli romanında, Lilith'in söyledikleri, Lilith'in düşüncelerini anlamak adına önemlidir. Lilith, kendisine söyleneni yapmayacağını, kendisinden başkası olmayacağını, benliğinin istediğini yapacağını, ne yapmak isterse onu yapacağını, neyse o olduğunu ve bunu kimsenin ondan alamayacağını söylemektedir. Ayrıca kendisini düşünmenin onu mutlu ettiği sürece kendi olacağını ve bundan memnun olduğunu, başka bir şeyi umursamadığını, kendisine görünmeyi seçtiği şeyin onu kendisi yaptığını ve kendisine dair düşüncesinin onu kendisi yaptığını, bir başkasının onu şekillendiremeyeceğini eklemektedir. Bununla birlikte, onu özgür bir kadın olmaktan alıkoyacak güce meydan okuduğunu, ona işkence etseler dahi, kendi iradesi dışında bir şey yapmayacağını ifade etmektedir. Özgürlüğünden vazgeçmeyen Lilith, kendisi olmayı seçtiği şeyi değiştiremeyeceklerini, onların düşündüğü gibi olmayacağını ve zaten onların istediği şeyin kendisi olmadığını söylediğinde, ona bu durumda acı çekeceği ifade edilmekte ve Lilith de "Ama özgür olacağım" yanıtını vermektedir. Daha öz bir deyişle, Lilith için bağımsızlığı her şeyden önce gelmektedir.

Lilith ile ilgili efsaneler değişse de hepsinin bir ortak noktası bulunmaktadır. Bu nokta da Lilith'in maskülenin karşısına femineni koymasındadır (Moore, 2006, s. 2). Aslında Lilith öz olarak baskıcı bir sevgi anlayışını reddetmektedir (Çınar, 2018, s. 384). Ancak ataerkil ideoloji için bu bile katlanılmaz bir durumu simgelemektedir.

Bununla birlikte, Lilith ve Havva, kadının özgül kimliği ile toplumun kadına yüklediği "ahlak" formlarında karşıt kutupları temsil etmektedirler. Bu bağlamda da esasen erkekler, kadınları Lilith ya da Havva olmaya zorlamaktadır (Özbay, 2013, s. 40; 43). Daha öz bir deyişle, Lilith itaat etmeyi reddeden, Havva ise boyun eğendir. Bu yüzden Lilith kabul edilmeyen ve ötekileştirilendir.

Öte yandan ataerkil zihniyetin kadınları baskılamak için kullandıkları Lilith efsanesinin, baskıdan kurtulmak isteyen kadının sembolü haline geldiğini söylemek mümkündür (Çınar, 2018, s. 385). Lilith'in eşitliği savunan ve boyun eğmeyen tavrı, onu "anormal" bir kadın yapmaktadır (Diamantopoulou, 2015, s. 4-5). Daha başka bir deyişle, ötekileştirilen Lilith, ataerkil normlara uymayı reddettiği için yine bu ideoloji tarafından "normal olmayan" olarak nitelendirilmektedir, çünkü bu ideoloji için "normal olan" erkeklere itaat etmek ve boyun eğmektir. Bu bağlamda Zingsem'den aktarıldığı üzere, feministlere göre, eksikliğinin farkında olan erkek, kendisinde hoşlanmadığı ve eksik bulduğu tarafları kadına yükleyerek, onu cezalandırmaktadır (Çınar, 2018, s. 384). Diğer bir ifadeyle, esasında erkek, kadın üzerinden kendisini cezalandırmaktadır.

Tüm bunlardan hareketle, Lilith'in feminist düşüncenin klasiği haline gelmesindeki en önemli noktaların, Lilith'in eşitliği uğrana savaşması ve her ne pahasına olursa olsun Âdem'e karşı boynunu eğmemesi, özgürlüğü için mücadele etmesi ve çocuklarının ölümü gibi ağır bir ceza karşılığında bile itaat etmeyi reddetmesi oluşturmaktadır. Esasında Lilith'in tek istediği aynı anda ve aynı topraktan yaratıldığı, Âdem'e eşit olduklarını ve O'nun kendisinden üstün olmadığını anlatmaktır. Feminist düşüncenin temeli de zaten buna dayanmaktadır. Lilith, Âdem'in neden ona itaat etmesini istediğini anlamamış ve bunu yapmaktansa cenneti terk etmeyi tercih etmiştir. Bağımsızlığını en öne koyan Lilith, onların istediği şeyin kendisi olmadığını söyleyerek de itaat edip, boyun eğmenin kadının özü olmadığı gerçeğine sahip çıkmıştır. Bu doğrultuda da sonraki başlıkta Lilith ve feminizm bağlamında, *9 Kere Leyla* filmindeki feminist bakış açıları ve filmdeki Lilith efsanesi ortaya konacaktır. Ancak öncesinde feminizmin sinema ile ilişkisine de kısaca değinilecektir.

Feminizm ve Sinema

Sinema, toplumsal cinsiyete dair stereotipleri tekrar ve tekrar üretmekte, böylece kadın ile erkeğin konumunu belirleyen etkenler arasında yer almaktadır. Kadının bu sistemdeki yeriyle bağıntılı olarak sinemadaki sunumu belirli kalıplar içerisinde, toplumsal konumunu bilen, egemen yapıyı onaylayan ve pasif bir nesne olarak temsil edilmektedir. Gücü ve eylemleriyle öne çıkan erkeklerden farklı olarak kadınlar, anneliğine ek olarak erkeklerle olan ilişkileriyle öne çıkmaktadır. Bu yapı içerisinde tekrardan üretilen kadınlık ve erkeklik rolleri, topluma dayatılmaktadır (Parsa & Akçora, 2017, s. 16). Daha öz bir deyişle de ataerkil toplumlarda, kadının sinemadaki temsili, esasında erkeğin kadına olan bakışının bir temsilidir (Karabağ, 2019, s. 1429).

Feminist film kavramı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Söz konusu kavram, kadın bakış açısıyla cinsel farklılığı sunan, kadın ile erkek arasındaki eşit olmayan ilişkiyi eleştirel bir dille ortaya koyan ve derdi, kadının özgürleşmesi olan filmlere işaret etmektedir (Elpeze Ergeç, 2019, s. 15).

Sinemada ortaya konan kadın ve erkeğe yönelik eşitsizliğe dair eleştiriler de zaten feminizm ile başlamıştır. Söz konusu eşitsizliği görünür kılmayı ve değiştirmeyi hedefleyen feminizmin, sinemaya olan ilgisi de sinemanın, toplumsal olanı yeniden üretme işlevinden kaynaklanmaktadır (Timisi, 2011, s. 157). Feminizm esas olarak toplumsal yaşamdaki cinsiyet hiyerarşisini sonlandırmayı amaçlamakta ve kadınla erkeğin şartlarının eşitlenmesini hedeflemektedir. Stereotip yaratmanın önemli bir aracı olan sinemada kadın ve erkek, kadınlık ve erkeklik kalıplarıyla ortaya konmaktadır (Smelik, 2008, s. 1).

Erkek egemenliğindeki film endüstrisi, sinemadaki feminizmi ilk olarak görmezden gelerek, reddetmiştir. Bu yüzden de bağımsız filmler dışında, Hollywood filmlerinde diğer akımlar gibi feminizm de doğrulukla temsil edilmemiştir. Hatta feminizm, Hollywood tarafından muhalefetle karşılanmıştır. Feminizmin ortaya attığı bazı sorunların Hollywood tarafından ele alınması 1977'de "kadın filmleri"nin yeniden canlanması ile gerçekleşmiştir. Ancak söz konusu filmlerin içerisinde feminist olarak adlandırılabilir olanlar çok azdır (Ryan & Kellner, 2010, s. 59; 218).

Bu perspektifle feminist akımın, sinemada dolaylama yollu tepkilerin nesnesi olduğu söylenebilir. Yetmişlerin sonu ile seksenlerin başlarında da romantik ve aile filmlerinde, annelik yapan kadınlara yönelik olumlu temsiller ortaya konarken, yaslanacak güçlü bir erkeğe ihtiyaç duyan kadın karakterler yaratılmıştır. Bağımsız kadınlar ise yuva yıkıcı olarak sunulmuştur (Ryan & Kellner, 2010, s. 218).

Metodoloji

9 Kere Leyla filminin feminizm ve Lilith efsanesi bağlamında ele alındığı çalışmanın amacı, filmin, toplumdaki kadın ve erkek eşitsizliğine dair eleştiri ortaya koyup koymadığını tespit etmektir. Filmdeki eleştirilerin neler olduğunu ve söz konusu eleştirilerin nasıl sunulduğu da çalışmanın ana sorunsalıdır. Çalışmanın yöntemi ise feminist film çözümlemesidir. Bu bağlamda kısaca feminist film çözümlemesinden bahsedilecektir.

Kadın hareketleri ve kadınlar ile ilgili çalışmalar ortaya koyan akademisyenler aracılığıyla sinemaya olan bakış açısı değişmiş ve kadının temsiline ilişkin yaklaşımlar önem kazanmaya başlamıştır (Welsch, 1994, s. 443). Bunlardan biri de feminist film çözümlemesidir. Bu yöntem, 1960'lı yıllardaki feminist hareketin sinemadaki yansımasıdır (Akbulut, t.y., s. 315).

Feminist film çözümlemesi, kadınların nasıl sunulduğuna ve hangi imgelerin nasıl kurulduğuna odaklanmaktadır (Kuhn, 1982, s. 81). Daha açık bir deyişle, ataerkil ideolojisinin neden olduğu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle, söz konusu eşitsizliklerin nasıl üretildiğini çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda da filmlerdeki ataerkil düzenin devamlılığına katkı sunan stereotipleri ve kadının temsilini deşifre etmektedir. Feminist film çözümlemesi, kadınların erkek bakış açısıyla konumlandırıldıklarını kabul etmekte ve bu bağlamda da film içerisinde ortaya konan kadın karakterlerin kadınlara değil, erkek bakış açısına ait olduğunu ifade etmektedir (Gledhill'den akt. Akbulut, t.y., s. 316).

"9 Kere Leyla" Filminin Analizi

Filmin konusunu zengin bir evli çift olan Leyla ve Âdem'in hikâyesi oluşturmaktadır. Âdem, evlilik terapistleri genç ve güzel Nergis ile aşk yaşamakta ve Leyla'dan boşanmak istemektedir. Leyla'nın boşanmaya yanaşmamasından ve mal varlığının tamamını Leyla'ya vermek istememesinden dolayı da Âdem, Leyla'yı öldürmeye çalışmaktadır. Böylece tüm mal varlığına sahip olmayı planlayan Âdem, Leyla'yı 9 kere öldürmeyi denemektedir. Filmin ismi buna ithafen 9 Kere Leyla olmakla birlikte, filmin sonunda filmdeki tüm erkek karakterler birbirini öldürmekte ve sadece Leyla ile Nergis hayatta kalmaktadır.

Film birbirini öldüren filmdeki erkek karakterlerin görüntüleri ile başlamaktadır. Bu görüntülerin üzerinde Nergis'in sesinin ön planda olduğu ve Leyla'nın sesinin ise daha arka planda ona eşlik ettiği şu cümleler okunmaktadır:

Nergis ve Leyla: Yine kan revan içinde her yer. Cinayetin keşfi. Düşünsene, erkeğin biri çıkıyor ve cinayet işlemeyi keşfediyor. Kardeşini öldürüyor. İcada bak! Onların bildiği tek şey öldürmek. Öldürecek kimse kalmazsa kendilerini öldürürler. Hâlbuki kadın aşkı buldu. Onlar ne yaptı? Onlara âşık olmak yetmez. Kendini ispatlayacak ya, uğruna ölürüm diyebileceği bir kadın lazım. Sonra çok sevdim öldürdüm, beni sevmiyordu öldürdüm, başkasını sevdi öldürdüm. Ya aşkın cinayeti olur mu? Aşkın sevişmesi olur. Hem de nasıl. O kadar alıştım ki

ölümlere, üzülemiyorum. Ama unutulmak üzüyor beni. Adımı bile hatırlayan yok. Lilith adım. Lilith, kızıl saçlı cadı. İlk kadın. Âdem'in ilk karısıydım güya, olduk sana âdemoğlunun ilk cadısı. Bak şu tablolara, yazmalara. Hepsinde âdemlerin kahramanlıkları anlatılıyor. Kimse sormadı sen ne yaptın diye. Âdem dünyayı güzelleştirdi, ben kadınlara musallat oldum, hı? Hadi oradan. Erkeklerin dünyası. Aslında yazıyı bulan benim, ekip biçmeyi önce ben öğrendim, öğrettim, hayvanları evcilleştirdim, tekerleği icat ettim. Yuva kuran dışı kus masalını yiyeyim. Tepelerinde dal yoktu dal...

Gelelim diğer meseleye. Çamurdan sarıldığımız anı hatırlıyorum. Şaşkıncınız, çıplağınız. Her şey çok güzeldi. Ben boyun eğmem diyene kadar. Ee sonra ne oldu? Benim içimde bir ocak, ha babam kayıyor. Söndürmese miydiniz? ... O yüzden yine deneyeceğiz. Bir daha, bir daha, bir daha. İçimizdeki en derin arzuyu bulana kadar...

Film en başından mesaj dolu olarak başlamaktadır. Burada Nergis ile Leyla'nın söyledikleri, feminizm ve Lilith efsanesi açısından çok önemlidir. İlk mesaj olarak, erkekteki öldürme eğilimine gönderme yapılmaktadır. Bu noktada da en büyük sorunlardan biri olan kadın cinayetlerinin altı çizilmekte ve kadınları öldüren erkeklerin, kendilerini savunma biçimlerine dikkat çekilmektedir. Böylesine önemli bir konuyla başlayan film, erkek bakış açısıyla kurgulanan pek çok filmde ayrılmaktadır.

Daha sonra Lilith'in anlatılmasıyla devam edilmektedir ve esasen Lilith, erkeğe boyun eğmemesi ve itaat etmemesinden dolayı, ataerkil ideoloji tarafından kötücül imgelemlerle çevrelenmiş ve varlığı neredeyse unutturulmuş. Bu yüzden de filmin açılışında, söz konusu unutulmaya göndermede bulunulmakta ve hikâyelerde geçen birçok kötülüğün nedeni olarak gösterilen cadı temsiline atıfta bulunulmaktadır.

Sonrasında ise tarihin ataerkil bakış açısıyla yazıldığına değinilmekte ve tarih boyunca kadının yeri olmayışına eleştiri getirilmektedir. Bu bağlamda Benhabib'in söylemi de önemlidir. Benhabib (2017, s. 28), "Tarihsel Anlatılara Toplumsal Cinsiyet Verilmesi"nden bahsetmektedir. Batı entelektüel geleneğinin öznesinin, genel anlamda, beyaz, mülk sahibi, evin erkek reisi olarak belirlendiğini söyleyen Benhabib, bu yüzden, şimdiye kadar anlatılan tarihin, "erkeğin öyküsü" olduğunu eklemektedir. Filmde tam olarak buna işaret etmekte ve neden her şeyi icat edenin ya da bulanın erkekmiş gibi aktarıldığını sorgulamaktadır.

Son olarak da Lilith'in cenneti ve Âdem'i terk etmesinin nedeni olan boyun eğmemeye değinilmektedir. Buradaki söylemlerle, aynı anda ve aynı topraktan yaratıldıkları da izleyiciye aktarılmaktadır. Ayrıca her şeyin çok güzel olduğu, ancak Lilith itaat etmeyi reddedince, başka bir deyişle de hakkı olanı talep edince ise her şeyin bozulduğu söylenmektedir. Buradaki önemli bir diğer konu ise Lilith'in, yani kadınların umudunu kaybetmemesi gerektiği ve tekrar tekrar denenmesine yapılan vurgudur.

Filmin geneli ele alındığında ise eşi ile evlilik terapisine gelen, kendisinden büyük ve zengin Âdem'le ilişki yaşayan Nergis'in, Lilith temsillerine olan benzerliği dikkat çekicidir. Lilith, kızıl saçlı, beyaz tenli, erkekleri baştan çıkararak kadın olarak sembolize edilmektedir. Nergis de tıpkı bu temsillerdeki Lilith gibi beyaz tenli, uzun kızıl saçlı ve Âdem'i baştan çıkararak, diğer bir deyişle yuva yıkan bir karakterdir. Leyla ise tam tersine evine sağdık, eşine bağlı ve siyah saçlı bir kadındır. Ayrıca filmde sıklıkla Lilith ile kadın figürlerinin olduğu tablolar görülmektedir. Bununla birlikte birçok yerde kâse içinde kırmızı elmalar vardır ve Âdem'le Leyla'nın elma yeme sahneleri de dikkat çekicidir. Bu bağlamda Leyla'yı, Havva'nın bir temsili olarak düşünmek mümkündür.

Mahdum, filmdeki karakterlerden biridir. Kızıl saçlı olan Mahdum, Lilith'in oğlu olduğunu söylemekte ve Lilith'e dair belgeleri toplamaya çalışmaktadır. İkiye takıntısı olan Mahdum, her şeyi iki kere yapmakta, ikinin önemine sıklıkla vurgu yapmakta, yanında ikiz adamları çalıştırmakta ve ikiz kadın bulamadığından evlenemediğini söylemektedir. Buradaki "iki" takıntısının, Âdem'in iki eşi olmasından kaynaklandığı çıkarımı yapılabilir.

Filmde Nergis sürekli kendisini övmekte, kendisinden başka bir şey düşünmek istemediğini söylemektedir. Bu perspektifle, Nergis'in hem dış görünüşü hem de karakteristik özellikleriyle, Lilith ile ilgili anlatılan hikâyelerle uyumluluğu dikkat çekicidir. Literatürde bahsedilen MacDonald'ın *Lilith* isimli romanında da Lilith, kendisinden başka bir şeyi düşünmek istemediğini, yalnızca kendisini düşünmenin onu mutlu ettiğini söylemekteydi. Bu noktadan hareketle, Lilith'in genel olarak, yalnızca kendisini düşünen, bencil biri olarak temsil edildiği görülmektedir ki bu da Lilith'e bilinçli olarak yüklenen olumsuz anlamlardandır.

Leyla ise örgü ören, yemek yapan, temizlik yapan, yardımsever bir kadın tiplemesindedir. Başka bir deyişle, Leyla, Âdem'e itaat etmekte ve onu sürekli alttan almaktadır. Bu nedenle Havva'nın temsili olarak sunulduğu düşünülmeyle birlikte, Leyla karakterindeki dikkat çeken bir nokta ise tüm bunlara rağmen maddi kontrolün tamamen Leyla'da olmasıdır. Kasanın şifreleri Leyla'dadır. Leyla imza atmadan Âdem bir şey satın alamamaktadır. Bu yüzden Leyla'nın Âdem'e boyun eğmekle birlikte, O'nu kontrol eden bir temsiliyetinin bulunduğu görülmektedir ki bunu da kadınların, sürekli pasif karakterler olarak sunulmasına bir kaşı duruş olarak yorumlamak mümkündür.

Leyla'nın ev işi yaptığı sahnelerden altı çizilmesi gereken bir tanesi de Âdem'in Leyla'ya, "Hayatım sen bir kadın tutsana" dediği ve Leyla'nın "Kadın tutmak?" dediği sahnedir. Aralarında geçen bu konuşmayla, halk arasında çok kullanılan "Kadın tutmak" söylemi izleyiciye sorgulatılmakta ve esasen bu deyişin yanlışlığı ortaya konmaktadır. Balık, taksi gibi kelimelerle bir arada kullanılan "tutmak" kelimesi, kadınla da birlikte kullanılmakta ve "Kadın tutmak" gibi bir söylem türetilmektedir. Bu da kadının toplumda nereye konulduğunu bir kez daha sorgulamayı gerektirmektedir.

Âdem karakterine filmde zaman zaman şarkı söylettirilmiştir. Bunlardan birinde Âdem, "Ben bir âdemoğluyum... Zaaflarım var elbet. Adamlığa uygunum. Yani doğal süreçte, yaşamsal işleyişte... Tanrı seni yarattı, doğa seni büyüttü. Damarının içine kadın zehri damlattı... Adamın dibiylim" sözlerini söylemektedir. Bu sahneyle erkeklerdeki zaaflara işaret edilirken, bunların normalmiş gibi algılanması da eleştirilmektedir. Ayrıca zaaflarının olması ile adamlığa uygun olması eşdeğer görülmekte ve bu sözlerle "Erkektir, yapar" inancına işaret edilmektedir. Bununla birlikte şarkı söyleme sahneleri, Âdem'in içindeki Âdemlerle birlikte yapılmaktadır ve Âdemlerden biri feminendir. Bununla anlatılmak istenen erkeklerdeki östrojen, yani kadınlık hormonudur. Bu hormon, kadın zehri olarak nitelendirilmektedir. Kadın zehriyle aynı zamanda kadınlara yüklenen olumsuz anlamlar da kastedilmektedir.

Âdem başka bir şarkıda, "... Erkeğin kudretini dünyaya yayacaksın... Eşini bulacaksın, yuvanı kuracaksın... Soyunu yayacaksın... Erkek evlat yapacaksın. Dünyaya salacaksın. Laf eden olursa ağzını burnunu kıracaksın..." demektedir. Bu şarkıyla ataerkil bakış açısı ortaya konarak, eleştirilmektedir.

Filmin sonunda Leyla'nın aslında Lilith olduğu ortaya çıkmaktadır. Tüm erkek karakterler ölmekte ve yalnızca Leyla ile Nergis kalmaktadır. Leyla kurşunla vurulmakta, ancak ayağa kalkmaktadır ve "Her seferinde nasıl birbirlerini öldürebiliyor bunlar?" demektedir. Bu sahneyle filmin başında vurgu yapılan erkeklerdeki öldürme eğilimine tekrar vurgu yapılmaktadır.

Leyla'daki kurşun izleri hızla iyileşmektedir ve Leyla "Böyle yaralar çabuk iyileşir bende, ama evlatlarımı bırakıp gitmemim açtığı yaralar..." demektedir. Bu sahne Lilith efsanesindeki, Lilith'in evlatlarıyla cezalandırılmasına yapılan bir göndermedir. Ölen oğlu Mahdum için de "Erkeklik hastalığından öldü o... O yazmalarda bir şey yok ki. Doğum yapan kadınlara tavsiyeler. Birkaç yemek tarifi. Bunun daha azı için şehri yaktıkları oldu bunların..." sözlerini söylemektedir. Bu sahne "erkekliğin" bir hastalık olarak nitelendirilmesinden dolayı ayrıca önemlidir. Burada bahsedilen erkek olmanın değil, toplumsal algının yüklediği "erkeklik" kavramının bir hastalık olduğudur. Erkeklerin sergiledikleri şiddetin, işledikleri cinayetlerin ya da güçlü olmaları gerektiğini düşüncülerinin arkasındaki nedeni söz konusu "erkeklik" algısı ya da "erkeklik" hastalığı oluşturmaktadır.

Nergis, "Siz kimsiniz?" diye sormakta ve Leyla da "Lilith. Pek kimse bilmez ismimi. Âdem'in ilk karısı, Havva'dan önceki yani. İblisin uşağı, iğrenç, yuva yıkan, kıskanç, kadın düşmanı, erkek yiyen dişi örümcek. Hiç böyle birine benziyor muyum ben? ... Başta her şey çok güzeldi aslında. Âdem'le ben aynı çamurdanız. Ben de dedim ki eşiz, eşitiz, ne güzel. Ama Âdem kayışı nerede kopardıysa, yok ben erkeğim de söyleyim de böyleyim de... Ondan sonra iş çıkırından çıktı... Bu erkeklerin en iyi bildiği şey öldürmek. Öldürecek hiçbir şey bulamazlarsa kendilerini öldürüyorlar. Bu faili de maktulü de belli bir cinayet. Bir de ben varım, maktule. Katledilmiş kadın. Ölürken bile kategorilerimiz ayrı. Yani hiç erkek pilot, erkek yazar, erkek doktor diye bir şey duydun mu? Utanmasalar insan, yanında kadın insan diyecekler. İşte bundan tiksiniyorum ben... Beraber olduğum erkekler öldüğü zaman yirmili yaşlarıma geri dönüyorum..." demektedir. Bu sırada Leyla'nın saçları kıvılcıkla dönmekte ve Leyla gençleşmektedir.

Leyla'nın konuşmalarında Lilith'den hiç bahsedilmemesi, başka bir deyişle Lilith'in unutturulması ya da olumsuz temsillerinin ortaya konması eleştirilmektedir. Çünkü Lilith'in tek istediği eşit olmaktı ve

Leyla da bunu aynı çamurdanız, eşiz, eşitiz diye anlatmaktadır. Ancak kadın ile erkeğin eşit olma durumu, ataerkil ideoloji için büyük bir tehdit oluşturduğundan, söz konusu eşitlik kabul edilebilir olmamaktadır. Leyla da konuşmasında buna vurgu yapmaktadır.

Daha sonra ise ayrımcılığın dildeki en büyük yansımalarından olan ve bir işi yapanın erkek olmadığını vurgulama gereği duyularak, başına “kadın” kelimesini koyma durumu eleştirilmektedir. Daha açık bir deyişle, adam kelimesinin insan kelimesi anlamında kullanılması ve zaten birincil konumda olanın erkek olduğunu vurgulayarak, kadını ötekileştirmenin, ikincil konuma yerleştirmenin bir yolu olarak kadın kelimesi belirtilmektedir. Filmin sonundaki konuşmalarda buna işaret edilmekte ve “Utanmasalar kadın insan diyecekler” diyerek, söz konusu kullanımdaki anormallik ortaya konmaktadır.

Leyla daha sonra “Peki ne umuyordun Âdem’den, ben ölebilsedim yani?” diye sormaktadır. Nergis de “Bana sonsuza dek âşık bir adama sahip olacaktım” demektedir. Leyla da “Ee sonra? Âdem ya da Âdemler. Âşık olmak yetmez. Kendini ispatlayacak ya kadın lazım. Uğruna ölürüm diye kandırabileceği bir kadın. Sonra çok sevdim öldürdüm, beni sevmiyordu öldürdüm, başkasını sevdi öldürdüm” cevabını vermektedir. Bu sahneyle yine kadın cinayetleri eleştirilmektedir.

Nergis “Peki sen neden boşanmadın?” diye sormakta ve Leyla “Bu sefer dedim herkesin istediği gibi olayım. Evinin kadını, kocasının ihtiyaçlarını karşılayan, sözünden çıkmayan. Bakalım durulacak mı? Belki dedim buradan hayata yeni bir yol olur. Öyle yürürüz. Ama olmadı. Sonunda iş inada bindi... İnat ve umut aynı şey. Yeniden başlarız... Doğuştan bir hastalık erkek olmak. Yazık. Çok yanlış anlıyorlar meseleyi. Ama onlarsız da olmuyor... Cinsiyet meselesi değil bu, zihniyet meselesi...” demektedir.

Leyla karakterinin buradaki söylemleri de son derece önemlidir. Çünkü özünde Lilith olan, yani boyun eğmeyen, itaat etmeyen Leyla, bu defa tam tersini yapmaya, “ideal kadın” olmaya karar vermiştir. Daha başka bir deyişle de bu defa Havva olmayı denemektedir. Ancak ataerkil ideoloji için bu da yeterli değildir. Âdem ile Havva hikâyesinde de ortaya konduğu üzere, Havva’nın itaat etmesi değil, Âdem’e elma uzatması ve Âdem’i günaha sürüklemesi konuşulmaktadır. Daha öz bir deyişle de yine kadın suçludur. Ayrıca, erkek olmanın doğuştan bir hastalık olduğu tekrarlanmaktadır. Son olarak da bu eşitsizliğin zihniyet meselesi olduğu söylenmektedir. Çünkü kadının ikincil olarak konumlandırılması, namus gibi kavramların yalnızca kadın üzerinden tartışılması, kadını erkeğin korumasına muhtaç ve erkeğe “emanet” olarak kabul edilmesi Leyla’nın ifade ettiği gibi cinsiyet meselesi değil, zihniyet meselesidir. Bu yüzden de önemli olan bu cümleye, erkekliğin bir hastalık olduğu söylemi de eklendiğinde önemi daha da artmaktadır. Kadına olan tüm bu bakış açısı esasında, kadınlık ya da erkeklikle, başka bir deyişle, cinsiyetle ilgili değil, zihniyetle yani, erkeklik sorunu ile ilgilidir.

Sonuç

Toplumlar, cinsiyet farklılıklarını temel alarak, kadın ve erkeklere bir takım kadınlık ve erkeklik kalıpları yüklemektedirler. Bu yargılar toplumdan topluma değişmekle birlikte, genel olarak kadın ev içi; özel alan için erkek ise ev dışı; kamusal alan için uygun görülmektedir. Söz konusu bakış açısında kadına ev içi sorumluluklar verilmekte ve erkeğe itaat etmesi beklenmektedir. Ayrıca kadın daha güçsüz ve muhtaç olarak nitelendirilirken, erkek de tam tersi olarak konumlandırılmaktadır. Böylesi bir toplumsal cinsiyet algısında, erkek merkezi noktayı oluştururken, kadın ise onun ötekisi, erkek olmayan durumunda yer almaktadır.

Ancak kadının gücünü fark etmesiyle birlikte, söz konusu eşitsizliği ortadan kaldırmak adına mücadeleler de başlamıştır. Feminizm bu noktada, cinsiyete yüklenen anlamları sorgulayarak, bunların kadınlara nasıl kabullendirildiğini çözümlenmeye çalışmakta ve söz konusu algının ortadan kalkması için savaşılmaktadır.

Söz konusu savaş esasında feminizmin birinci dalgası olarak adlandırılan 18. yüzyılın sonundan bu yana değil, ilk kadının varlığından itibaren devam etmektedir. İlk kadın Lilith, kadın erkek eşitliği için mücadele vermiş ve boyun eğmeyi reddetmiştir. Bu yüzden de feminizmin aslında 18. yüzyılın sonlarından bu yana değil, yaratılışın ilk anından bu yana olduğunu söylemek gerekmektedir.

Erkeğe itaat etmeyi reddeden, bu yüzden de Âdem’i ve cenneti terk ederek, cezasını çekmeye razı olan Lilith, söz konusu feminist duruşu nedeniyle ataerkil ideoloji tarafından onaylanmayan kadın

figürünü oluşturmaktadır. Bundan dolayı da ya hiç temsil edilmemekte ya da olumsuz temsiliyetlerle çevrenmektedir.

Bu perspektifle, *9 Kere Leyla* filmi feminist bakış açısıyla Lilith'i anlattığı için önem arz etmektedir. Film, Âdem'in gözünden gibi görünse de esasen kadın bakış açısıyla sunulmaktadır. Bu da filmi ayrı bir yere koymaktadır. Filmde erkekteki öldürme güdüsüne, kadın cinayetlerine ve bu cinayetlerdeki, erkeklerin kendilerini savunma şekillerine eleştiri getirilmekte ve "Aşkın cinayeti olmaz" denilerek de nokta konulmaktadır.

Ayrıca tüm tarihin erkek bakış açısıyla ve erkek kahramanlarca ilerlemesine, kadının tarihte yeri olmayışına dikkat çekilmektedir. Kadın ile erkek arasındaki eşitsizlik de Âdem ve Lilith'in hikâyesi üzerinden sunulmaktadır.

Film önce Lilith'in Nergis, Havva'nın Leyla olduğu kurgusuyla başlamakta, ancak Leyla'nın Lilith olduğu ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle, filmdeki iki kadın da Lilith'tir ya da tüm kadınlar özünde Lilith'tir. Bu bağlamda filmde Lilith'in Havva gibi itaat etmeyi tercih etmesinin de Âdem için bir öneminin olmadığı gösterilmesiyle başka bir eleştiri daha getirilmektedir. Çünkü bu defa da Âdem, Leyla'dan sıkılmakta ve bu yüzden başka bir kadına gitmektedir. Ayrıca kadına olan bakış açısı ele alındığında, erkeğin her zaman masum, kadının ise her zaman suçlu olduğu görülmektedir. Lilith boyun eğmediği için suçlanırken, Havva boyun eğmesine rağmen, yaratılış hikâyelerinde elmayı yemenin bedeli Havva'ya ödetilmekte ve yine Havva, yani kadın suçlanmaktadır. Bu yüzden ataerkil ideoloji sadece kadın ve erkek ayrışmasıyla yetinmemekte, kadını da iyi ve kötü kadın olarak ayırmaktadır. Bu durumda ortaya şu sonuç çıkmaktadır: Lilith kötü kadın ve suçludur, Havva ise iyi kadın ve suçludur.

Bununla birlikte filmde ataerkil bakış açısı, şiddete olan meyil ve erkek evlat isteği eleştirilmektedir. Bu bağlamda da erkeklik doğuştan gelen bir hastalık olarak aktarılmaktadır. Bu söylem akıllara, Beauvoir'ın "*Kadın doğulmaz, kadın olunur*" sözlerini getirmektedir. Beauvoir, kadınlığın öğretilen bir şey olduğunu söylerken, film de erkekliğin doğuştan geldiğini söylemektedir. Çünkü daha doğmadan erkek çocuk isteğiyle, erkeklik kalıpları aktarılmaya başlanmaktadır.

Filmde ayrıca cinsiyet eşitsizliği ile kadın kelimesine yapılan ayrıca vurgular eleştirilmektedir. Lilith'in herkesin istediği gibi "ideal kadın" olmasının da işe yaramadığı söylenerek, sorunun kadının olması ya da olmaması gereken tiplerle ilgili değil, erkeğin bakış açısıyla ilgili olduğu ortaya konmaktadır. Son olarak söylenen sorunun cinsiyet değil, zihniyet meselesi olduğuyla da bu mesaj pekiştirilmektedir.

Film genel olarak değerlendirildiğinde, kadın bakış açısıyla filmin ilerlemesi, feminist düşüncelerin işlenişi ve cinsiyet eşitsizliğine yapılan vurgular açısından önemli olduğu görülmektedir. Söz konusu toplumsal sorunların, ilk kadın Lilith'in öyküsü üzerinden anlatılmasıyla da eşitsizlik durumunun ilk insanlardan bu yana olduğu ve ilk kadının da bunu reddettiği, eşitsizlik kabul edildiğinde de bunun bir işe yaramadığı aktarılmaktadır. Bu noktada ilk erkekte bu yana erkek bakış açısının eşitliği asla kabul etmediğini, ancak üstün olduğu durumda da mutlu olmadığını söylemek gerekmektedir. Lilith'in yalnızca eşitlik istediği için ataerkil ideoloji tarafından unutturulması ya da olumsuz bir dille temsil edilmesinin altının çizilmesi de ayrıca önemlidir. Bu bakış açısıyla şunu söylemek mümkündür ki ilk kadından itibaren feminizm vardır. Kadın ve erkek eşittir ve mesele kadının bunu kabul etmesi ya da reddetmesi değildir. Mesele erkeklik algısı, erkeklik hastalığıdır ve bu sadece bir zihniyet meselesidir.

Kaynakça

- Akay, E. (Yöneten). (2020). *9 Kere Leyla* [Sinema Filmi]. Türkiye: Contact Film Works ve BKM Film.
- Akbulut, H. (t.y.). *Film Çözümlemeleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Altınbaş, D. (2006). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*(9), 21-52.
- Atan, M. (2015). Radikal Feminizm: "Kişisel Olan Politikdir" Söyleminde Aile. *The Journal of Europe - Middle East Social Science Studies*, 1(2), 1-21.
- Benhabib, S. (2017). Feminizm ve Postmodernizm: Huzursuz Bir İttifak. J. B. Seyla Benhabib içinde, *Çatışan Feministler- Felsefi Fikir Alışverişi* (F. E. Sezer, Çev., s. 25-43). İstanbul: Metis Yayınları.

- Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası-Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (B. Ertür, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, J. (2015). *İktidarın Psikik Yaşamı*. (F. Tütüncü, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cornell, D. (2017). Etik Feminizm Nedir? J. B. Seyla Benhabib içinde, *Çatışan Feministler- Felsefi Fikir Alışverişi* (F. E. Sezer, Çev., s. 86-118). İstanbul: Metis Yayınları.
- Çınar, A. (2018). Lilith: Yahudi Mitolojisinde Ana Tanrıça'nın Düşüş ve Şeytana Dönüşüm Serüveni. *Bilimname Dergisi*, 35(2018), 363-395.
- Diamantopoulou, P. (2015). *Lilith The Queen of The Night and Her Influence on Feminism*. 12 17, 2020 tarihinde Academia: https://www.academia.edu/30840060/Lilith_and_her_influence_on_feminism adresinden alındı
- Elpeze Ergeç, N. (2019). Feminist Anlatı Yaklaşımıyla Mustang Filmi ve Dişil Dilin Kurulmasında Bir Yöntem Değerlendirilmesi; Dijital Hikaye Anlatım Atölyesi. *SineFilozofi Dergisi*, 4(7), 10-27.
- Ersoy Çak, Ş. (2010). Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Teorileri Bağlamında Türki-ye'deki Reklam Filmleri ve Popüler Müzik Videoları. *Yedi, DEÜ GSF Dergisi*(4), 101-110.
- Fernandes, M. (tarih yok). *Lilith: From Powerful Goddess to Evil Queen*. 12 08, 2020 tarihinde Academia: https://www.academia.edu/13061274/LILITH_FROM_POWERFUL_GODDESS_TO_EVIL_QUEEN?auto=download adresinden alındı
- Fraser, N. (2017). Pragmatizm, Feminizm ve Dilsel Dönemeç. J. B. Seyla Benhabib içinde, *Çatışan Feministler- Felsefi Fikir Alışverişi* (F. E. Sezer, Çev., s. 170-186). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karabağ, M. (2019). Zeki Demirkubuz Filmlerindeki Kadın Temsillerinin Feminist Film Eleştirisi Çerçevesinde İncelenmesi: C Blok, Masumiyet, Üçüncü Sayfa. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 1427-1444.
- Köse, E. (2013). Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyet İkiciliği Üzerine Eleştirel Yaklaşımlar ya da Doğa "Doğal mıdır?". *Doğu Batı Dergisi-Toplumsal Cinsiyet II*, 64, 37-52.
- Kuhn, A. (1982). *Women's Pictures: Feminism and Cinema*. London: Routledge and Kegan Paul.
- MacDonald, G. (1895). *Lilith*. United Kingdom: Chatto & Windus.
- Moore, S. J. (2006). *Myth and Motif: Lilith in Jewish Tradition*. 12 08, 2020 tarihinde Academia: https://www.academia.edu/11975779/Myth_and_Motif_Lilith_in_Jewish_Tradition adresinden alındı
- Oktan, A., & Küçükalkan, Y. (2013). Kadının Şeytani Kimyası: "Üçüncü Sayfa" ve "Kıskanmak" Filmlerinde Kadın Tipolojileri. *Doğu Batı Dergisi-Toplumsal Cinsiyet II*, 64, 221-237.
- Oylubaş, D. (2013). Türk Edebiyatında Lilith: 2000 Sonrası Türk Romanında Havva'dan Önceki Kadın. *I. Genç Akademisyenler Sempozyumu*. Ankara: Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Özbay, E. (2013). Âdem - Havva - Lilith Figürleri İzleğinde Bir Olanaksızlık Miti: Aşk. *İdil Dergisi*, 2(10), 40-58.
- Özbek, S. (2010). Sunu. *Felsefelogos Dergisi*, 5, 38.
- Parsa, A. F., & Akçora, E. (2017). Popüler Feminizm ve Film: Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Feminist İdeolojinin İmgesel Sunumu. A. Göztaş içinde, *İletişimde Serbest Yazılar* (s. 15-40). Konya: Liyeratürk Yayınları.
- Ryan, M., & Kellner, D. (2010). *Politik Kamera*. (E. Özsayar, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkânsız İktidar-Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Saygılıgil, F. (2016). F. Saygılıgil içinde, *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

- Smelik, A. (2008). *Feminist Sinema ve Film Teorisi*. (D. Koç, Çev.) İstanbul: Agora Yayınları.
- Smith, T. L. (2008). *Lilith - A Mythological Study*. 12 12, 2020 tarihinde <https://uobrep.openrepository.com/bitstream/handle/10547/135243/Tracey%20Louise%20Smith%201.pdf?sequence=8> adresinden alındı
- Timisi, N. (2011). Sinemaya Feminist Müdahale: Laure Mulvey'de Psikanalitik Seyirciden Teknolojik Seyirciye. M. İri içinde, *Sinema Araştırmaları: Kuramlar, Kavramlar, Yaklaşımlar* (s. 157-182). İstanbul: Derin Yayınları.
- Welsch, J. R. (1994). Feminist Film Theory/Criticism in the United States. C. Diane , & J. R. Welsch içinde, *Multiple Voices in Feminist Film Criticism* (s. 443-454). London: Minneapolis Press.
- Yaratılış, 26. (tarih yok). 11 15, 2020 tarihinde [kutsalkitap.info.tr: https://kutsalkitap.info.tr/?q=yar%2026](https://kutsalkitap.info.tr/?q=yar%2026) adresinden alındı
- Yılmazbilek, M. (2018). Kadın Özgürleşmesinde Feminist Bilinç Oluşturma Süreci Olarak Farklı Bir Yaklaşım: Meditasyonu Tartışmak. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(3), 96-103.
- Zerzan, J. (2010). Ataerkillik, Uygarlık ve Toplumsal Cinsiyetin Kökenleri. *Felsefelogos Dergisi-Cinsiyetçilik*(38), 49-56.

Extended Abstract

Societies impose a set of femininity and masculinity patterns on men and women based on gender differences. Although these judgments vary from society to society, in general, women are domestic; for the private area, if the man is out of the house; suitable for public space. In such a perception of gender, while the man is the central point, the woman is her other, non-man.

However, with the realization of the power of women, struggles began to eliminate the said inequality. At this point, feminism questions the meanings attributed to gender tries to analyze how these are accepted by women and fights for the disappearance of this perception.

The war in question has not been going on since the end of the 18th century, which is called the first wave of feminism, but since the existence of the first woman. The first woman, Lilith, fought for gender equality and refused to submit. Therefore, it is necessary to say that feminism has not been since the end of the 18th century, but since the first moment of creation.

Lilith, who refuses to obey the man and is willing to suffer her punishment by leaving Adam and heaven, for this reason, constitutes the female figure that is not approved by the patriarchal ideology due to her feminist stance. Therefore, it is either not represented at all or surrounded by negative representations.

With this perspective, the movie 9 Times Leyla is important because it tells about Lilith from a feminist point of view. Although the film seems to be through the eyes of Adam, it is mainly presented from a female point of view. This sets the movie apart. In the movie, the motive of killing in men, the murders of women, and the way men defend themselves in these murders are criticized and the point is made by saying "Love cannot be a murder".

In addition, attention is drawn to the fact that all history progresses from a male perspective and by male heroes, and that women do not have a place in history. The inequality between men and women is also presented through the story of Adam and Lilith.

The movie starts with the fiction that Lilith is Nargis and Eve is Leyla, but it turns out that Leyla is Lilith. In other words, both women in the movie are Lilith, or all women are essentially Lilith. In this context, another criticism is brought by showing that Lilith's choice of obedience, like Eve, is not of any importance to Adam. Because this time, Adam gets bored of Leyla and therefore goes to another woman. In addition, considering the point of view towards women, it is seen that the man is always innocent and the woman is always guilty. While Lilith is blamed for not obeying, Eve is blamed for eating the apple in the creation stories, although Eve does. For this reason, patriarchal ideology is not only content with the separation of men and women, but also separates women as good and bad women. In this case, the following conclusion emerges: Lilith is the bad woman and the criminal, and Eve is the good woman and the criminal.

However, the patriarchal point of view, the tendency to violence, and the desire for a son are criticized in the film. In this context, masculinity is conveyed as a congenital disease. This discourse brings to mind the words of Beauvoir, "A woman is not born, she is made a woman". While Beauvoir says that femininity is something that is taught, the film also says that masculinity is innate. Because before birth, masculinity patterns begin to be transferred with the desire for a boy.

The film also criticizes gender inequality and the additional emphasis on the word woman. It is said that it does not work for Lilith to be the "ideal woman" as everyone wants, and it is revealed that the problem is not about the characters that a woman should or should not be, but from the point of view of the man. This message is reinforced by the fact that the last said question is not gender, but mentality.

When the film is evaluated in general, it is seen that it is important in terms of the progress of the film from a woman's point of view, the processing of feminist ideas, and the emphasis on gender inequality. By telling the social problems in question through the story of the first woman Lilith, it is conveyed that the situation of inequality has been around since the first people, and the first woman also rejected it, and this does not work when inequality is accepted. At this point, it should be said that since the first man, the male point of view has never accepted equality, but it is not happy when it is superior. It is also important to underline that Lilith is forgotten by patriarchal ideology or represented in a negative language just because she wants equality. From this point of view, it is possible to say that feminism has existed since the first woman. Men and women are equal, and it's not a question of women's acceptance or rejection. The issue is the perception of masculinity, the disease of masculinity, and it's just a matter of mentality.

